

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 23.

Ljubljana, 1. grudna 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Iz deželnega zbora kranjskega. — Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Naši dopisi. — Iz Ljubljane. — Iz ljubljanske okolice. — S Trate. — Društven vestnik. — Vestnik. — Razpisi ustanov. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Iz deželnega zbora kranjskega.

Visoki deželni zbor je obravnaval o sklepu vlanskega zasedanja gledé učnih knjig za slovenske ljudske in srednje šole. Ker je dotično poročilo deželnega odbora za naš list preobširno, podajamo v nastopnem iz njega samo to, kar se tiče slovenskih ljudsko-šolskih knjig. To poročilo slove:

Visoki deželni zbor!

V XI. seji dné 12. listopada 1889. l. se je naročilo deželnemu odboru, da o slovenskih učnih knjigah, katerih bi še trebalo za ljudske in srednje šole, v sporazumljeni s c. kr. deželnim šolskim svetom poroča deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji ter stavi primerne nasvete.

Z dopisom dné 8. prosinca 1890. l. je torej prosil deželni odbor c. kr. deželni šolski svet, da mu naznani tiste učne knjige, katere je treba še izdati za slovenske ljudske in srednje šole. Na to je c. kr. deželni šol. svet z dopisom dné 14. vinotoka 1890. l., št. 1290 naznanil deželnemu odboru, da je bila na dan 9. in 10. vinotoka t. l. sklicana enkétna ko-

misija, h katerej so bili povabljeni sledeči gospodje strokovnjaki: Okrajni šolski nadzornik prof. Francišek Levec, ravnatelj Andrej Praprotnik, ravnatelj Andrej Senekovič, ravnatelj Francišek Wiesthaler, okrajni šolski nadzorniki: prof. V. Zupančič, vadniški učitelj Ivan Tomšič in Andrej Žumer. Na podlagi poročila sestavljenega po profesorji Fr. Levci, katerega je predložil mestni šolski svet ljubljanski, zjediniła se je ta enkéta o nastopnih nasvetih:

„Za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih, oziroma meščanskih šol manjkajo berila in slovnica, za 6., 7. in 8. razred računice, knjige za zemljepisje, zgodovino, prirodopisje, naravoznanstvo, zemljepisni atlant in teorija k pevski knjigi. Te knjige pridobile bi se na sledeči način:

Prof. Levec izrazi pripravljenost, spisati slovnico in omenjena 3 berila in sicer berilo za 5. in 6. razred v dveh delih, potem za 7. in 8. razred z navodilom o pesništvu in slovstvu kot 3. del.

Na svetlo dati pa bi se mogle te knjige le s pomočjo deželnega odbora.

Računici se potrebuje 2 in sicer: a) peta računica za štiri- in petrazredne ljudske šole in b) peta računica za osemrazredne ljudske šole. Vrh tega še navodilo k računam.

Vadniški učitelj Tomšič je pripravljen posloveniti navedene 3 knjige vit. pl. Močnika.

Pri zalogi šolskih knjig izposloval naj bi se natisk teh knjig.

Zemljepisje za 6., 7., 8. razred ljudskih, oziroma meščanskih šol sestavlja po naznanilu okrajnega šolskega nadzornika Levca prof. Orožen. K stroškom tiska pripomogel naj bi deželni odbor.

Prof. Rutar priredil bi zgodovino po Gindeliju, učitelj Belé prirodoslovje po Pokornju, ravnatelj Senekovič pa naravoznanstvo. K stroškom tiska pripomogel naj bi deželni odbor.

Zemljepisna atlanta potrebuje se dva, mali za ljudske šole in veliki za srednje šole.

Prilicne Tramplerjeve atlante naj bi priredil prof. Rutar za slovenščino, zaradi natiska bi se bilo pogajati z državno tiskarno.

Dalje je omisliti za obrtne nadaljevalne šole: Obrtno pisje. Učitelj Funtek priporoča se od enquete za spisanje knjige sposobnega, k izdaji pa bi moral pripomoči deželni odbor.

Naznani se tudi, da se prva nemška slovnica in berilo za 3. razred, — spisali Žumer, Razinger, Praprotnik — ravno zdaj recenzirata, ter se bodeta potem na svitlo dali, dalje tudi 2. slovnica za 4. razred.

Istotako namerava se tudi izdaja prvega berila za jedno-, dvo- in trirazrednice po Razingerju in Žumru. Med tem časom dovoli naj se poraba prvega berila za štiri- in večrazredne šole, oziroma izposluje naj se to dovoljenje.

Končno se poudarja, da je knjige za veronauk pravilno spisati, sicer bi se naročitev novega natiska ne mogla priporočati.

Razpravljalo se je dalje tudi o slovenskem berilu na c. kr. učiteljski pripravnici, na realki in gimnazijah, istotako tudi o učnem načrtu slovenščine kot učnega predmeta na učiteljski pripravnici, višji realki in na gimnazijah v Novem Mestu in Kočevji, in slednjič o poučevanju nemščine na slovenskih oddelkih

gimnazij in višje realke ter so se opozorili člani učnega osebja, da naj v tej zadevi prvi stavijo nasvete.

Na podlagi teh enketnih sklepov priporoča torej c. kr. deželni šolski svet, da bi se za izdajo sledečih knjig dale podpore:

1. Berilo v treh oddelkih: a) za 5. razred ljudskih šol, b) za 6. in c) za 7. in 8. razred ljudskih šol. 2. Slovnica, 3. Zemljepis v 3. delih, 4. Zgodovina, 5. Naravopisje in 6. Naravoslovje za 6., 7. in 8. razred ljudskih šol. 7. Obrtno spisje za obrtne nadaljevalne šole.

Končno omenja c. kr. deželni šolski svet, da bi za slučaj, če bi dotične obravnave z zalogo šolskih knjig in s c. kr. državno tiskarno ne imele nikakega uspeha, treba bilo podpore tudi za nekatere teh knjig. Za knjige navedene pod točko 1. do 7. pa bi se zaradi majhnega števila šol, na katerih se rabijo take knjige, težko našel založnik brez podpore.

Kar se dalje tiče učnih knjig za slovenske ljudske šole, izdala jih je deloma zaloga c. kr. šolskih knjig na Dunaji deloma pa tudi drugi založniki. Vsled ukaza c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 9. roznika 1883. l. št. 477, po katerem se je tudi na tri- in večrazrednih slovenskih ljudskih šolah uvedel slovenski jezik kot izključni učni jezik, nastala je samoumevno tudi prememba v učnih knjigah, ker so se doslej nemške učne knjige v višjih razredih ljudskih šol polagoma morale nadomestiti s slovenskimi. Mestni šolski svet v Ljubljani je torej ustanovil in sklical že leta 1885. posebno enketo obstoječo iz profesorjev srednjih šol in ljudskih učiteljev, katera naj bi spisala slovenske učne knjige, kolikor jih manjka. Toda kmalu potem, ko je dala na svitlo „prvo nemško slovnico“, nehala je po malem s svojim delovanjem ter se razdružila. Med tem pa je postal v šolskem letu 1889/90. slovenski jezik učni jezik v petem razredu javnih ljudskih šol in zdaj se je pokazala neizogibna potreba, da se omislijo primerne učne knjige.

Po c. kr. deželnem šolskem svetu sklicana enketa strokovnjakov nasvetovala je torej, kakor že omenjeno, celo vrsto slovenskih

učnih knjig, katere naj bi ob enem služile kot učne knjige na meščanskih šolah. Ne manjka nam v naši deželi izvrstnih in izkušenih učiteljev, kateri bi gotovo drage volje prevzeli nalogo, da za naše ljudske in znanstvene meščanske šole preskrbijo potrebne učne knjige, imena spisateljev samih pa, katerim se misli izročiti delo, so nam porok, da bodo učne knjige v vsakem oziru ugajale najstrožjim zahtevam. Ker pa za zdaj ni misliti na to, da se bode teh knjig, ki so določene le za višje razrede, toliko spečalo, da bi se našel založnik, kateri bi jih hotel založiti brez vse druge podpore, in ker imajo vrh tega tudi spisatelji popolno pravico zahtevati plačilo za svoje delo, mogoče bi bilo izdati te knjige le s podporo iz deželnega zaklada, kakršna se je svojočasno že tudi dovoljevala.

Knjige navedene pod točko 1.—7. utegnile bi obsegati kakih 180 tiskanih pol ter bi s honorarom vred trebalo za nje 7.000 do 8.000 gld. Da bi te knjige, kakor svojočasno latinsko slovnico in vaje prevzel deželni odbor v svojo zalogo, spojeno bi bilo, ker se jih bode veliko število natisnilo, s prevelikimi težavami. Misliti se more torej le na to, da se dotičnim založnikom dajo podpore, spisateljem pa bi se morali zagotoviti primerni honorari.

Za l. 1891. bi utegnilo zadostovati v to svrhu, če se dovoli vsota do 2.000 gld.

Visoki deželni zbor naj torej sklene:

1. Deželnemu odboru se naroča, da pri šolskih oblastvih dela na to, da se na slovenskih vzporednih razredih za grščino uvede slovenski učni jezik in polagoma tudi na višjih razredih gimnazij v Ljubljani in Novem Mestu za slovenske učence upelje slovenski učni jezik.

2. Deželni odbor se pooblašča, da založnikom potrebnih učnih knjig za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih, oziroma meščanskih šol, potem obrtnih ljudskih nadaljevalnih in srednjih šol dovoljuje primerne podpore.

3. V to svrhu se dovoli za l. 1891. vsota 2.000 gld. iz deželnega zaklada.

O teh predlogih je poročal upravni odsek. V imeni deželnozborske manjšine je predlogom ugovarjal deželni odbornik dr. Schaffer. Pri glasovanju so se predlogi sprejeli proti glasovom manjšine. Ta ukrep visoke zbornice je za razvitje slovenske ljudske šole prevažen. V višjih razredih ljudske šole doslej ni bilo niti mogoče s slovenskim učnim jezikom poučevati, ker ni bilo knjig. Sedaj se vendar moremo nadejati, da s podporo vis. deželnega zbora že leta 1891. dobimo vsaj najpotrebnejše knjige in se bode s časom mogel po vseh razredih uvesti slovenski učni jezik.

O zemljepisnem pouku.

XII. Pridvižni zemljevidi (Relief-Karten).

Velevažni so kipotvorni ali plastični zemljevidi za početni pouk v zemljepisji, ali le izjemoma nahajamo take zemljevide v ljudskih šolah. Ne mislim pa s tem dragocenih pridvižnih zemljevidov, katerih si ne more omisliti vsaka šola radi velikih troškov. Tudi so navadno zemljevidi v premajhnem merilu izdelani za početni pouk in vsled tega za novice v tem predmetu premalo jasni. V velikem merilu izdelani pridvižni zemljevidi nam kažejo gorá in dolin naravno sliko in so boljši

od vseh drugih zemljevidov, ker se dajo na teh plastično upodobiti jako majhne oblike in višine, kar se ne dá doseči s samim črtkanjem.

Prav lepo izdelan in izvrstno učilo za zemljepisni pouk je Tirolske in Predarlske veliki pridvižni zemljevid, katerega je upodobil prof. Schuler v Inomostu na vrtu tamošnjega c. kr. učiteljsca. Veliki relief je izdelan z izredno skrbnostjo v merilu 1 m = 7,5 km in s posebnim ozirom na imenovanih dežel geologični sestav, Marljivi Lerget-